

GÖRGÉNYI DÁNIEL:

SIGNUM LAUDIS

EGY KATONA EMLÉKIRATAI

(Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó. 1968. 319 o.)

Görgényi Dániel memoárja érdekes, izgalmas, tanulságos olvasmány. Személyes, közvetlen élményei, tapasztalatai két világháborúról és a „békés” Horthy-korszak hadseregéről adnak hiteles képet. Nem készült katonának, az első világháború kényszerítette egyenruhába. Mérnök akart lenni, de olyan helyzetbe került, hogy célját csak katonaként érthette el, és a Horthy-had-

sereg hivatásos tisztje lett. Komolyan vette azt a burzsoá elvet, hogy a katona nem politizál; ennek megfelelően élt és dolgozott. Betű szerint értelmezte és legjobb képességei szerint betartotta mindazt, amit a tisztii hivatásról és a példamutató kötelességteljesítésről tanult.

A különböző beosztásokban számos tapasztalatot szerzett a hadsereg korszerűtlenségéről, a fegyverkezési politika és a háborús készülődés negatív következményeiről, a vezetés és a végrehajtószervek bűnös könnyelműségéről, felelőtlenségéről. E tapasztalatok már korán kritikai gondolatokat ébresztettek benne, melyeknek rendszerint hangot is adott. Állásfoglalásai azonban nem politikai nézeteket tükröztek. A képzett katona aggályai nyertek megfogalmazást véleményében. Kényszerből lett ugyan hivatásos tiszt, de egész emberként vállalta ezt a hivatást, és mindvégig becsületesen teljesítette, amit kötelességének tartott. Szakmai felkészültsége és felelősségérzete diktálta tiltakozását vagy ellenvéleményét, de nem jutott el a politikai vonatkozások és tanulságok felismeréséig.

A nem politizáló katona a Don partján kezdett ráeszmélni, hogy léteznek ilyen tanulságok. Keserves tapasztalatok árán jutott idáig. A 2. hadsereg III. hadtestének sorsán látta meg, mi vár Magyarországra Hitler oldalán. E felismerés érlelte antifasisztává, s állította a magyar nép megmentéséért küzdők sorába.

Görgényi Dániel emlékiratai tehát egy tanulságokban gazdag életutat tár-
nak az olvasó elé. Amiről ír az már
történelem, de nem történelemkönyvet
ír. Tényeket közöl tárgyilagosan; ezek
sokasága ismerteti meg velünk a kort
s benne a szerzőt. Cselekedeteik fényé-
ben mutatja be és jellemzi azokat a
személyeket — a legmagasabb katonai
vezetőktől honvédekig, akikkel a kü-
lönböző események során és helyzetek-
ben kapcsolatba került.

Legrészletesebben a Don menti ta-
pasztalatairól ír. Beosztásánál fogva
nem csupán a III. hadtestnél történte-
ket tekinthette át. Tudomása volt az
egész 2. hadsereg helyzetéről, tevékeny-
ségéről s az arra kiható körülmények-
ről. Ez tette lehetővé, hogy személyes
élményein keresztül megbízható, hiteles
képet adjon a katasztrófáról, bemutassa
és szakszerűen elemezze annak okait
is. Véleményét és kritikai megjegyzé-
seit a témával foglalkozó hadtörténé-
szek sem mellőzhetik.

Görgényi Dániel egyik számottevő
alakja volt a magyar hadifoglyok anti-
fasiszta mozgalmának. Ez a mozgalom

máig is legkevésbé ismert fejezete an-
nak a harcnak, melyet népünk legjobb-
jai vívtak a fasiszmus ellen. A szerző
memoárja sokat segíthetett volna ezen
a helyzeten. Az antifasiszta hadirogoly-
mozgalom részletesebb tárgyalására,
eredményeinek és problémáinak szele-
sebb kibontakozására kínalkozó lenető-
séget azonban Görgényi nem használta
ki. Így is sok tényanyaggal járul hozzá
az eddigi ismeretek gyarapításához, de
éppen ez enged arra következtetni, hogy
mennyivel többet tudott volna mon-
dani.

Ez az észrevétel nem akarja csökken-
teni a memoár jelentős értékeit. Gör-
genyi Dániel könyve eredményesen se-
gíti elő a Horthy-hadsereg tevékenysé-
genek, szerepének és szellemének jobb
megismerését. Hozzájárul a közvéle-
ményben máig is tapasztalható teves
nezetek helyesbitéséhez Magyarország
második világháborús szerepét illetően.
Kívánatos, hogy tisztjeink, valamint a
honvédelmi és világnézeti neveléssel,
történelemtanítással foglalkozó pedagó-
gusok megismerjék.

Tóth Sándor